

Besef dat achteruitgang en verval altijd op de loer liggen

Posted on 13 november 2021 by Felix van Litsenburg

Vlak voor de Cop26-klimaattop sprak de Britse premier Boris Johnson zijn vrees uit voor de verschrikkelijke gevolgen van klimaatverandering. Die zou kunnen leiden tot ongecontroleerde migratie en daardoor tot het einde van onze beschaving, net zoals bij het Romeinse rijk gebeurde.

Bij de *chattering classes* werd dit ontvangen alsof Johnson een speech in een Beierse bierkelder had gegeven: niet alleen was het onjuist, het was ook *gevaarlijk* en *xenofoob*. Bij de feitelijke correctheid kan men inderdaad vraagtekens zetten, al valt ook niet te ontkennen dat ongecontroleerde migratie één van de termieten in het Romeinse houtwerk was.

Open, maakbare samenleving staat centraal

Maar Johnson sprak een groot taboe uit: dat sociale factoren, zoals migratie, nog eens onze teloorgang zouden kunnen betekenen. We leven namelijk in een maatschappij waar decennialang de open, maakbare samenleving centraal staat.

Voor de toonaangevende *anywheres* geldt dat al dubbel en dwars.

Het nawoord van het boek *Nederland* van Han van der Horst uit 2000 is tekenend voor dit wereldbeeld: het schetst een welvarende, goed georganiseerde samenleving waar de resterende missie het oplossen van hongersnood en het opvangen van asielzoekers is. In de dertiende druk uit 2013 passeren alle uitdagingen aan dit wereldbeeld (van Al Qaeda tot Wilders) de revue, maar Van der Horst blijft vasthouden aan het ware geloof: de nieuwe missie is het herstel van de economie, zodat we weer de maatschappij kunnen gaan 'hervormen'.

Populistische boosaards

De geschiedenisles in het Westen is eurocentrisch en schetst een wereld die steeds welvarender, maar vooral steeds progressiever wordt. Neem de minderheden: in de 19e eeuw werd de slavernij afgeschaft. In de 20e eeuw wist Martin Luther King het racisme uit de Amerikaanse wet te verbannen. In de 21e eeuw neemt Black Lives Matter de missie over om het racisme uit onze instituties te exorceren. Bekrompenheid en het vastklampen aan tradities zijn de enige hordes op weg naar een verlichte, tolerante, open samenleving.

Populistische denkers en politici zijn de *reds under the bed* van de 21ste eeuw: opportunistische boosaards die niet kunnen wachten tot ze de volgende economische crisis kunnen uitbuiten. Was men vroeger nog bang voor een proletarische revolutie als de prijzen en werkloosheid te hard stegen, nu is de grootste angst dat een populist de stemmende massa's bedondert met simplistische oplossingen.

Rechtse politici van Trump tot Thierry Baudet zijn duidelijk geen aanhangers van deze progressieve interpretatie van de geschiedenis. Ten eerste zullen zij het progressivisme niet als maatstaf gebruiken om te zien hoe ver de samenleving gekomen is. Ten tweede geloven zij er niet in dat we vooruitgang hebben geboekt, maar juist dat we achteruit zijn gegaan. De leus 'Make America Great Again' vat dit kernachtig samen.

Geschiedenis als de beurs

Het aankondigen van de ineenstorting van de (westerse) samenleving heeft, net zoals het aankondigen van de volgende recessie, een lange geschiedenis. Op elke

twee recessies voorspellen economen er tien. De Duitse historicus Oswald Spengler, waar Thierry Baudet vaak aan refereert, constateerde begin 20e eeuw dat het Westen zijn einde genaderd was.

Hier is gemakkelijk de spot mee te drijven, omdat we sindsdien ongekende welvaart hebben gekend. Met een iPhone in je hand heb je toegang tot een rijkdom aan informatie waar men zelfs in de 19e eeuw alleen van kon dromen. Daarnaast komen mensen die geloven in een aanstaande *collapse* over als lui die te veel *Mad Max*-films hebben gekeken. Ze zien zichzelf al in leren jacks, met een geweer in de hand, geweldige avonturen beleven en hun eigen koninkrijkjes stichten op de smeulende puinhopen van onze samenleving.

Economen voorspellen misschien iets te vaak de volgende recessie, maar recessies gebeuren wel degelijk. Hetzelfde geldt voor onze samenlevingen. De achteruitgang en het verval liggen wel degelijk op de loer. En dat hoeft zich niet te manifesteren als een plotselinge ineenstorting van de samenleving of overrompeling door buitenlandse machten. Het kan evengoed een continu doorzettende, niet te keren verslechtering van omstandigheden zijn: meer asociaal gedrag, minder banen, minder innovatie, slechtere publieke diensten. Elke dag een klein beetje slechter.

Mooi weer spelen

Vermogensbeleggers van de afgelopen tien jaar wordt wel eens verweten dat ze eigenlijk geen bijzonder werk doen. Het is immers gemakkelijk om rendement te leveren als de lage rente en keihard draaiende geldpersen er wel voor zorgen dat iedere baksteen in Amsterdam met de minuut duurder wordt. Wat bescheidenheid zou op zijn plaats zijn – zeker als mensen die niet over kapitaal beschikken enorm achtergesteld raken door dezelfde fenomenen.

Een vergelijkbaar gevoel bekruipt mij bij westerse politici. Het is gemakkelijk mooi weer te spelen als de effecten van beleid pas over decennia beoordeeld kunnen worden en er *vandaag* nog niets kapot gegaan is. Politieke tegenstanders kunnen gemakkelijk beschimpt worden: vier jaar na 'Wir schaffen das' is Duitsland niet bepaald een islamitisch emiraat geworden. Dat betekent echter niet dat het geen catastrofale beslissing kan blijken.

Meer bescheidenheid alstublieft

Datzelfde geldt voor beleid waar de inzet minder hoog is. Een vrouwenquotum bij Defensie? Akkoord, maar bedenk wel dat dat zijn effect zal hebben op Defensie over twintig jaar. Taalfouten niet meer corrigeren bij examens? Akkoord, maar bedenk wel dat dit zijn effect heeft op schoolprestaties over twintig jaar. De centrale bank loskoppelen van de regering? Akkoord, maar bedenk wel dat dit zijn effect heeft op de economie over twintig jaar (nu dus).

Ironisch genoeg zouden de meeste westerse politici een lesje bescheidenheid moeten leren van Boris Johnson, misschien de minst bescheiden leider sinds Heliogabalus. Hij lijkt als enige in te zien dat we als maatschappij ook achteruit kunnen gaan. Het hoeft niet de klimaatverandering te zijn die onze levenskwaliteit laat dalen. Springen op de laatste rage – of dat nu woke-politiek, misplaatst enthousiasme voor ict-vernuftigheid of de basisvorming in het onderwijs is – kan ons parten spelen. Kortom: we hebben meer politici nodig wiens wereldbeeld toestaat dat eeuwigdurende vooruitgang niet de enige mogelijkheid is.

Wynia's Week wordt gedragen door de auteurs en de donateurs. Nog geen donateur? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk HIER. Hartelijk dank!